

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*
THE DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY ABOUT ACTIVE
LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOL UNDER MAHASARAKHAM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ยุภาลัย มะลิซ้อน

Yuphalai Malisorn

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: amgoodfornothing@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 2) พัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มตัวอย่าง 322 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบ คือ วงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน วงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์การนิเทศแบบพี่เลี้ยง มีกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 24 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ครูมี

* Received 3 June 2020; Revised 14 June 2020; Accepted 27 June 2020

ความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้ และสามารถจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research aimed to: 1) study the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management in school under Mahasarakham primary educational service area office 2 2) develop the teacher competency about active learning management for school under Mahasarakham primary educational service area office 2. The research was divided into 2 phrases. Phase 1, the study of the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management. The sample size was 322 teachers and the 5 experts. The research instrument was the questionnaire about the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management. Phase 2, the development of teacher competency about active learning management was action research 2 spirals. Spiral 1, using the strategy of workshop and supervision. Spiral 2, using the strategy of mentoring. The action research consists of 6 collaborators, 24 informants, and the 5 experts. The research instrument consists of test, interview, evaluation and observation. The results of the research revealed the following; the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management in school under Mahasarakham primary educational service area office 2 found that the actual state overall was at a medium level. The highest mean was authentic assessment. The desirable state overall was at high level. The highest mean was learning design. The development of teacher competency about active learning management found that the teacher get the cognition about active learning, could write the active learning plan and could set active learning management at high level.

Keywords: Development, Teacher Competency, Active Learning Management

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงนั้นสมาชิกต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกคือต้องมีการพัฒนาทางการศึกษา การที่ทุกคนมีทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้นั้น ต้องได้รับการฝึกฝนเริ่มตั้งแต่เกิดก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เมื่อโตขึ้นก็ปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างรอบด้าน การศึกษาเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้รูปแบบการเรียนรู้และวิธแสวงหาความรู้มีการปรับเปลี่ยนไปจากระบบการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิม ที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียนฝ่ายเดียวไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ระบุว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพ และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher – order thinking) ไม่เพียงแต่ฟัง ผู้เรียนจะต้องอ่าน เขียน ถามคำถาม อภิปรายร่วมกัน และลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กิจกรรมการเรียนรู้ เพราะต้องการเน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นที่บทบาทของผู้เรียน และถึงแม้ว่าจะเน้นบทบาทของผู้เรียน แต่ผู้สอนก็ยังมีบทบาทร่วมเช่นกัน คือเป็นผู้อำนวยความสะดวก

ความสะดวก (Facilitator) ได้แก่ เป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เป็นผู้จัดระเบียบ เป็นผู้แนะนำและกำกับไม่ให้ออกนอกทางหรือหลงทาง (สถาพร พฤษพิบูล, 2555)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ยังไม่ประสบความสำเร็จในเชิงปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจากผู้สอนยังมีความเคยชินกับการสอนแบบเก่าที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher centered) ร่วมกับการขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายในทุกวินาที การสอนแบบเดิมจะไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปปฏิบัติได้ดี และอาจไม่ส่งเสริมต่อสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผู้สอนบางส่วนมักมุ่งเน้นการสอนอย่างไม่เป็นระบบแบบแผน หรือเลือกรูปแบบการสอนที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนจึงอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดทัศนคติในแง่ลบได้อีกด้วย (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559) ซึ่งเป็นธรรมดาที่มองเห็นภาพของความไม่ลงตัวหรือความขัดแย้งอยู่บ้างสำหรับครูที่มีความตระหนักและพยายามเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวทางการสอนแบบใหม่จะเกิดผลกระทบ จากแนวความคิดก่อนเก่าค่อนข้างมากแต่เป็นที่น่ายินดีที่พบว่า มีครูบางส่วนอยากจะเปลี่ยนแปลงวิธีสอนของตนเอง แม้ว่าจะยังสอนแบบเดิม ๆ อยู่ก็ตาม ซึ่งหมายความว่า ครูเหล่านี้ได้สอนมานานจนชินในความชำนาญการสอนแบบเดิมอยู่มาก มีความเข้าใจในความมุ่งหวังตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา แต่ยังไม่พบวิธีที่จะเริ่มต้นที่ดีได้อย่างไรเมื่อเทียบได้กับการสอนแบบเก่าที่ชำนาญการหรือเชี่ยวชาญมากกว่าหรือจะจัดกิจกรรมอย่างไรดีที่จะสอนให้มีความรู้มาก ๆ ในมุมมองตามมาตรฐานการอิงเนื้อหาเป็นหลักในแบบเก่า อีกทั้งไม่แน่ใจว่าการสอนแบบใหม่จะได้ผลดีจริงตามอ้างเพียงใด ในเมื่อเกิดกระแสการต่อต้านและพร้อมที่จะปรับตัวรับการเรียนแบบใหม่ของผู้เรียนในช่วงการเริ่มต้นอยู่มาก ซึ่งผู้เรียนไม่ค่อยชินกับการจัดการเรียนรู้ให้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ หรือการคิดค้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (ทิสนา แชมมณี, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ONET อยู่ในระดับต่ำที่สุดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามทั้ง 3 เขตพื้นที่ โดยมีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ONET ปีการศึกษา 2561 ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ ปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากครูประสบปัญหาต่าง ๆ จากการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า มีหลายสาเหตุที่ทำให้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสาเหตุหนึ่งส่งผลให้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานต่ำกว่าเกณฑ์ โดยครูผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้ เนื่องจากครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหาความจำ (Passive Learning) มากกว่า

การเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลให้การศึกษา ไม่ประสบความสำเร็จด้านคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรต้องการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2562)

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต การนำเอาวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบแผนการสอนและกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับครูสอน ให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย และการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของครูจะต้องอาศัยความรู้และกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาที่ดีที่สุดเต็มตามศักยภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และแสวงหาแนวทางใหม่ในการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่สามารถนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงมีความสนใจในการศึกษาและพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีรูปแบบแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะสร้างสรรค์และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักวิชาการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นนทลี พรธาดาวิทย์ จิรภา อรรถพร และ Meyers and Jones เมื่อนำมาสังเคราะห์แล้วสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดระดับสูงและปฏิบัติ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 1,954 คน จาก 221 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 322 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิด Kemmis & McTaggart (องอาจ นัยพัฒน์, 2553) โดยดำเนินการ 2 วงรอบ (Spiral) แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน PAOR คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกต (Observing) และขั้นการสะท้อนกลับ (Reflecting) มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า จำนวน 1 คน

1.2 ครูผู้สอน ที่ได้มาด้วยความสมัครใจ จำนวน 5 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 24 คน ประกอบด้วย

2.1 วิทยากร จำนวน 1 คน

2.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ จำนวน 1 คน

2.3 หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน

2.4 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 6 คน

2.5 ตัวแทนนักเรียนชั้นประถมศึกษา ห้องที่มีการจัดการเรียนรู้โดย

ครูกลุ่มเป้าหมาย ห้องละ 3 คน รวมจำนวน 15 คน

ผลการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปลงตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

องค์ประกอบสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การออกแบบการเรียนรู้	2.71	0.84	ปานกลาง	4.71	0.52	มากที่สุด
2. การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	2.73	0.90	ปานกลาง	4.69	0.49	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ	2.75	0.85	ปานกลาง	4.64	0.53	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	2.81	0.87	ปานกลาง	4.67	0.57	มากที่สุด
รวม	2.75	0.86	ปานกลาง	4.67	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดำเนินการ 2 วงรอบ ดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม วงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะครู คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน พบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปลงโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ถ้าพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด 2 รายการ และมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก 8 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมมากที่สุด คือ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเรียนรู้ และรายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมน้อยที่สุด คือ ผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์วิจารณ์และอภิปรายอย่างกว้างขวาง

2.2 การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม วงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะครู คือ การนิเทศแบบพี่เลี้ยง พบว่า ครูเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ถ้าพิจารณารายข้อ พบว่า ครูเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด 5 รายการ และมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก 5 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมมากที่สุด คือ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเรียนรู้ และรายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมน้อยที่สุด คือ ผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง และคิดแก้ปัญหา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า

สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหาความจำ (Passive Learning) มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลให้การศึกษามีไม่ประสบ

ความสำเร็จด้านคุณภาพของผู้เรียนตามที่หลักสูตรต้องการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2562) ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กชภัทร์ สงวนเครือ ได้ทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรม เสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิง รุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง (กชภัทร์ สงวนเครือ, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพ ปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562)

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังที่ ไชยยศ เรื่องสุวรรณ ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพ ทางสมองทั้งการคิด การแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้สูงสุด สร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียน การสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและร่วมมือกันมากกว่าการ แข่งขัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงานและการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียน อ่าน พุด ฟัง คิด อย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นทักษะการคิด ขั้นสูง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและหลักการสู่การสร้าง ความคิดรวบยอด ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ ปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการ เรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้าง สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิง รุกอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นตัวที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่

พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษภัทร์ สงวนเครือ ได้ทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (กษภัทร์ สงวนเครือ, 2562)

2. การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เมื่อครบ 2 วนรอบแล้ว ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุก และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันชัย ธรรมวิเศษ พบว่า วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน ทำให้เป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างถูกต้อง (วันชัย ธรรมวิเศษ, 2547) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนทร ปัญจิต พบว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร เทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น (สุนทร ปัญจิต, 2548) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาคม พงษ์อุดม พบว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร เทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น (อาคม พงษ์อุดม, 2548) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อิทธิพล วังคำแหง พบว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียน เทคนิควิธีการสอนและออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพิ่มขึ้น จากการใช้กลยุทธ์ประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศภายใน และการนิเทศแบบพี่เลี้ยงในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุก โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ให้มีผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้วนั้นสามารถอภิปรายผลดังนี้ (อิทธิพล วังคำแหง, 2548)

2.1 การใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดระดับสูงและปฏิบัติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ จันทรานี สงวนนาม

กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการ มักใช้กับการฝึกประชุมกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีความสนใจในปัญหาเดียวกันมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และแสดงวิธีการปฏิบัติงานอย่างละเอียดคล้ายกับเป็นการทำแบบฝึกหัด หรือเป็นการประชุมในภาคปฏิบัติหลังจากผู้เข้ารับการอบรมได้รับฟังการบรรยายในภาคทฤษฎีแล้วเพื่อช่วยให้การประชุมบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2544) และสอดคล้องกับหลักการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ สมเกียรติ ศรีจักรวาล การจัดประชุมขึ้นเพื่อเพิ่มหรือเสริมทักษะ บางเรื่องให้แก่ผู้เข้าประชุมโดยเฉพาะวิธีการอาจประกอบด้วยการบรรยายหรืออภิปรายเนื้อหาต่าง ๆ ติดตามด้วยการลงมือปฏิบัติภายใต้การดูแลและให้คำแนะนำของที่ปรึกษา การประชุมในลักษณะที่เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งโดยแท้จริง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดทักษะในด้านการปฏิบัติงาน รู้จักแก้ปัญหาและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การประชุมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สมเกียรติ ศรีจักรวาล, 2542)

2.2 การใช้กลยุทธ์การนิเทศภายใน โดยจัดกิจกรรมการสังเกตการณ์สอน การกำกับ ติดตามการให้การแนะนำ และการประเมินอย่างใกล้ชิด การวางแผนร่วมกัน ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีการใช้กิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการนิเทศที่ กรองทอง จิรเดชากุล ได้เสนอความสำคัญของการนิเทศภายในไว้ว่า เป็นการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ครูควรได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญด้านการสอนและทาง วิชาการ โรงเรียนจะต้องมีการนิเทศเพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และสามารถช่วยในการตัดสินใจปัญหาบางอย่างในโรงเรียนได้ดีกว่า การนิเทศก็สามารถกระตุ้นนำความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียนโดยเฉพาะกรณีที่น่าเอาเทคนิค และวิธีการ ใหม่ ๆ ตลอดจนการวิจัยมาใช้จะเป็นการช่วยในการเก็บข้อมูลในการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องให้ครูได้ทำและถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกัน เพราะไม่มีหลักประกันว่าครูที่ผ่านสถาบันฝึกหัดครูแล้วจะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพได้ตลอดไปโดยที่ไม่ ต้องมีการนิเทศเพราะเนื่องจากว่าความก้าวหน้าทางวิทยาการมีเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อเป็นการให้ครู เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไปปรัชญาของโรงเรียนวัตถุประสงค์ของโรงเรียน เพื่อที่จะ ช่วยในการดำเนินการสอนบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของคณะครูและ ก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน เพื่อจะได้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุ เป้าหมายเดียวกันมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีความรักและภูมิใจในอาชีพครูที่ตนปฏิบัติอยู่ (กรองทอง จิรเดชากุล, 2550)

2.3 การใช้กลยุทธ์การนิเทศแบบพี่เลี้ยง โดยจัดกิจกรรมการสังเกตการณ์สอน การกำกับ ติดตาม การให้การแนะนำ และการประเมินอย่างใกล้ชิด การวางแผนร่วมกัน ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงของ อัญชลี ธรรมะวิสิกุล พี่เลี้ยงที่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ที่สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือครูให้พัฒนาศักยภาพสูงขึ้น เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ พี่เลี้ยงหรือ Mentor จะดูแลครู ดังนั้นครูจะได้รับการดูแลจากพี่เลี้ยง เรียกว่า Mentee บางองค์กรจะเรียกระบบพี่เลี้ยง หรือ Mentoring System นี้ว่า Buddy System เป็นระบบที่พี่จะต้องดูแลเอาใจใส่น้อง คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำ เมื่อ Mentee มีปัญหา สถานศึกษาสามารถกำหนดให้มีระบบการเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูที่เข้ามาทำงานใหม่ผู้ เป็น Mentor จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายใน ครูต้นแบบ หรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ คุณสมบัติหลักที่สำคัญที่บุคคลที่เป็น Mentor ที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้แก่ครูใหม่นั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีทัศนคติ หรือความคิดในเชิงบวก (Positive Thinking) มีความประพฤติดี สามารถปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ Mentee ได้บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของ Mentor ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา ให้แก่ครูใหม่ได้รับรู้ เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ (อัญชลี ธรรมะวิสิกุล, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดระดับสูงและปฏิบัติ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และจากการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศภายใน และการนิเทศแบบพี่เลี้ยง ผลปรากฏว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) สถานศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นระยะและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อ

เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้เกิดความตระหนักในด้านมาตรฐานวิชาชีพและพร้อมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการจัดประชุมปฏิบัติการ การศึกษาด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ และใช้กระบวนการ PLC นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ครูสามารถเลือกกลยุทธ์การพัฒนาตามความสนใจและความถนัด 2) จากการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก จุดด้อยที่ควรพัฒนาคือ การให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง คิดแก้ปัญหา และได้ลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์วิจารณ์และอภิปรายอย่างกว้างขวาง 3) การพัฒนาสมรรถนะครูในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศควรระวังจำนวนครั้งและเวลา ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อจัดการเรียนรู้ในเวลาเรียนปกติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม 2) ควรมีการพัฒนาสมรรถนะครูโดยการศึกษาดูงาน การสาธิต ประกอบการพัฒนาซึ่งจะทำให้ครูได้เห็นตัวอย่างจะทำให้พัฒนาได้เร็วขึ้น 3) ควรศึกษาค้นคว้าและพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกควบคู่กับการทำผลงานวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งหรือเลื่อนวิทยฐานะ

เอกสารอ้างอิง

- กษภัทร์ สงวนเครือ. (2562). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- จันทรานี สงวนนาม. (2544). การฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษา. มหาสารคาม: สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). Active Learning. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา ชมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุริยวิทยาสาน.
- วันชัย ธรรมวิเศษ. (2547). การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านสามหนอง อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาพร พงษ์ตัญญู. (2555). คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ QUALITY OF STUDENTS DERIVED FROM ACTIVE LEARNING ROCESS. วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, 3(2), 1–13.
- สมเกียรติ ศรีจักรวาล. (2542). การวางแผนและการจัดประชุมทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2562). รายงานผลการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา ปีการศึกษา 2561. มหาสารคาม: กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนทร ปัญจิต. (2548). การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนน่านกชุมวิทย์วิทยา อำเภอลำปาง จังหวัดอุตรธานี. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2553). การออกแบบการวิจัย: วิธีเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ธรรมะวิสิฏ. (2552). เทคนิคการนิเทศการสอนงาน (Coaching). กรุงเทพมหานคร: อักษรบริการ.
- อาคม พงษ์อุดม. (2548). การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนอุตรธานีพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรธานี. ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อิทธิพล วงศ์คำแหง. (2548). การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุตรธานี. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.